

Vlnr: De boerenkrokus, *Crocus tomassinianus*, heeft een fijnere bouw dan de gewone krokus en bloeit eerder.

Bostulpen.

De holwortel, *Corydalis bulbosa*, lijkt op voorjaarshelmbloem, maar is forser.

Het feest van de lente op Dekema State

Dekema State in Jelsum, Friesland, is een oud adellijk landhuis, ooit ergens in de dertiende eeuw begonnen als verdedigbare stenen toren aan de voet van de terp, een zogeheten stins. Later, toen deze functie overbodig was, is het uitgebouwd tot buitenplaats. Men woonde 's zomers op de State en 's winters in Leeuwarden. In de tuin groeien zo'n veertien soorten stinzenplanten, elk voorjaar verzorgen zij weer het feest van de lente.

Tekst en fotografie - Wim Hoogendam

Waarschijnlijk werden de stinzenplanten gebruikt om de landschappelijke tuinaanleg, die ontstond op Dekema State vanaf de negentiende eeuw, te verfraaien. Vroege bloeiers in het 'bos' hebben hier een grote meerwaarde. De tuinbazen van vroeger waren kundig genoeg om te weten dat deze groep voorjaarsbloeiers zeer geschikt was voor verwildering. Ze werden niet alleen aangeplant maar ook vermeerderd door zaaien, scheuren en verplanten. Zo ontstonden er ware bloemtapijten die nog steeds te bewonderen zijn op Dekema State.

Bloemtapijten

In het vroege voorjaar staan er op Dekema State op diverse plaatsen velden met sneeuwkllokjes (*Galanthus nivalis*). Vooral op het plein voor het koetshuis bloeien ze massaal. Op diverse plaatsen bloeit ook het gevuld bloemig sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis* 'Flore Pleno'). Ongeveer gelijktijdig bloeit ook de boerenkrokus (*Crocus tomassinianus*) die druk bezocht wordt door hommels en bijen die na de winter hier hun eerste voedsel vinden. Vlak hierna komen de vingerhelmbloem (*Corydalis solida*) en de holwortel (*Corydalis cava*). De holwortel heet zo omdat de knol van binnen hol is. De knollen kunnen zo groot als een vuist worden. Aan de zaden van de holwortel zit een zoet aanhangsel, waardoor de mieren er mee gaan slepen en zo worden de zaden verspreid.

De bostulp (*Tulipa sylvestris*), bloeitijd meestal ergens half april, is werkelijk schitterend. De sierlijk geknikte bloemkelk richt zich op in de zon en lijkt dan pas op de ons bekende tulp. Op Dekema State is vooral de oprijlaan er dicht mee begroeid. Ze bloeien hier massaal, wat best bijzonder is omdat deze

soort meestal wel veel blad produceert, maar slechts enkele bloemen. Gelijktijdig met de bostulp bloeit de knikkende vogelmelk (*Ornithogalum nutans*), in 1840 al genoemd in de 'Flora Frisica' van Bruinsma als groeiend langs de oprijlaan van Dekema State.

Dan zijn er verder onder andere nog gele anemoontjes (*Anemone ranunculoides*) en het daslook (*Allium ursinum*). Het hele bos ruikt naar uien en de blaadjes zijn heerlijk in sla of in een stampot. De gevlekte Aronskelk (*Arum maculatum*) groeit een beetje verstopt in het bos, hij lokt kleine vliegjes in zijn kelk. Door de speciaal geplaatste haren worden ze een dag gevangen gehouden, ze leren hier echter niet van en duiken spontaan weer in de volgende kelk. Zo zorgen deze vliegjes voor de bestuiving. In de loop van de zomer komen de knaloranje bessen uit de grond.

Herinnering

Zodra het blad weer aan de bomen komt, hebben de stinzenplanten hun levenscyclus geheel afgewikkeld, de zaadjes zijn gevormd en het blad sterft af. Na het fluitenkruid wordt alles ondergedompeld in het groen van de zomer en blijft slechts de herinnering aan het feest van de lente.

Tuinbaas Wim Hoogendam

Na vijftien jaar eigenaar te zijn geweest van Biologische Tuinverzorging Wim Hoogendam in Pijnacker, vonden Wim en zijn vrouw Jacomine dat het eigen bedrijf te veel van hun tijd opslokte. Zij verkochten het bedrijf en begonnen voorjaar 2000 als beheerdersechtpaar op Dekema State. De restauratie van de state en de tuin was toen bijna afgerond. Wim heeft zijn beheer gericht op de stinzenplanten waardoor deze in oude luister hersteld zijn. Ook de verdere inrichting en opbouw van de tuin na de restauratie zijn van zijn hand. Er zijn onder andere oude fruitrassen, leifruit, bloemenborders, een druivenberceau en een moestuin te bewonderen. Op aanvraag kunt u worden rondgeleid door de tuinbaas of één van de vrijwilligers. Wim en Jacomine Hoogendam worden bijgestaan door ruim tachtig vrijwilligers.

Achter een muur verscholen ligt het landgoed met gracht, singels, siertuin en parkbos. Rond de state (oorspronkelijk vijftiende eeuw, rijksmonument) zijn bloemenborders, een ommuurde boomgaard met leifruit, een kas, een snijbloementuin en een jonge boomgaard met oude rassen te bewonderen. De tuin is geopend van april tot en met oktober op zaterdag en zondagen van 13-17 uur en van 26 juni tot en met 16 september ook op dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag. Van 29 juli tot en met 1 augustus is de tuin gesloten. Dekema State, Dekemawei 5, 9057 LC Jelsum. Website: www.DekemaState.nl. Tuinbaas Wim Hoogendam heeft een rijk geïllustreerd boekje geschreven over de stinzenplanten op de Dekema State: 'Stinzenplanten op Dekema State, al eeuwen het feest van de lente.' Meer informatie over het boekje en vooral ook over stinzenplanten staat op de website.

Op 21 april vindt op Dekema State de voorjaarsfair 'Groei & Bloei - in alle Staten!' plaats. Aanwezig zijn meer dan vijftig standhouders, waaronder kwekers van bijzondere planten, bloembollen en verkopers van tuinartikelen. Bezoekers kunnen deelnemen aan stinzenplantenrondleidingen en er is een kleine expositie 'Dekema State als buitenplaats'. Entree is gratis. In het kader van het evenement worden ook activiteiten georganiseerd op de nabijgelegen Martena State in Cornjum en Doniastate in Stiens.

De bostulp, *Tulipa sylvestris*, is oorspronkelijk afkomstig uit Zuid- en Zuidoost Europa en is in een groot deel van Europa ingeburgerd.

Tulipa sylvestris, detail.

De gele anemoon wordt in Friesland voor het eerst beschreven in 1760. De stinzenplant, met helgele bloemen, vestigt zich spontaan en komt veel voor in Zuid-Limburgse waterrijke eiken- en haagbeukenbossen.